

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 13

Рівне - 2019

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 13. – Рівне: РДГУ, 2019. – 169 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 30 травня 2019 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Одним з видів допомоги може бути психолого-педагогічна підтримка. У тлумачному словнику С. І. Ожегова слово «підтримка» пояснюється як «допомога, сприяння, діяльна участь у чийсь справах з метою полегшення цієї діяльності». Виходячи з цього тлумачення, підтримка людей, що переживають самотність – це розділення їх переживань (адже ще О. Бальзак колись сказав: «Самотність – це чудова річ, але, все ж таки, необхідно, щоб хтось вам сказав, що самотність – це чудова річ») і спільна діяльність з перенесення самотності з відчуття власної відчуженості у позитивне переживання своєї унікальності [3, с. 124].

Список використаних джерел:

1. Пепло Л. Э. Одиночество и самооценка / Л. Э. Пепло, М. Мицели, Б. Мораш // Лабиринты одиночества : пер. с англ. / [сост., общ. ред. и предисл. Н. Е. Покровского]. – М. : Прогресс, 2002. – С. 169-191.
2. Фромм Э. Бегство от свободы. Человек для самого себя / Э. Фромм. – М. : Изида, 2006. – 571 с.
3. Гримак Л.П. Одиночество / Л. П. Гримак. – СПб. : Изд-во Питер, 2004. – 401с.

УДК 159.922.76-056.49

ЗАХИСНІ МЕХАНІЗМИ ПСИХІКИ У ПІДЛІТКІВ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

Сульжук Тетяна, здобувач ОС «бакалавр», РДГУ

Керівник: Луцик Г.О., викладач

Проблема формування особистості є домінуючою в системі психологічного мислення впродовж багатьох тисячоліть. Вчені прагнуть розширити свої уявлення про суть людської особистості, проте окремі її феномени так і залишаються непізнаними. До таких відноситься і область неусвідомлюваних проявів особистості, зокрема система психологічного захисту.

Вивчення механізмів психологічного захисту здійснювалося зарубіжними та вітчизняними вченими, представниками різних наукових напрямів, зокрема найбільший вклад у розкриття даного феномена зробили Ф. Басін, Х. Гжеголовська, Н. Гошовська, Б. Зейгарник, О. О. Іллюк, Н. Мак-Вільямс, Ю. Савенко, В. А. Ташликов, Д. Тігаренко, З. Фрейд, О. В. Чумакова, В. Шебанова, І.О. Ярмиш.

Механізми психологічного захисту – це особлива психічна активність, що реалізується у формі специфічних прийомів переробки

інформації, котрі можуть захистити особистість від почуття сорому за себе та втрати самоповаги в умовах мотиваційного конфлікту. Психологічний захист проявляється в тенденції зберігати звичну усталену думку про себе, відкидаючи або майстерно спотворюючи інформацію, що розцінюється як несприятлива і руйнівна для базових уявлень про себе та інших особливо значущих об'єктів.

3. Фрейд у своїх працях писав, що захисні механізми є вроджені, вступають у дію в екстремальних ситуаціях і виконують функцію «зняття внутрішнього конфлікту». Згідно з А. Фрейд, Его і механізми психологічного захисту розвиваються. Процес розвитку Его полягає у формуванні дедалі досконаліших способів захисту від зовнішніх і внутрішніх конфліктів; таким чином знижується рівень тривожності, зникає суб'єктивне почуття дискомфорту, яке заважає процесу адаптації.

Серед вітчизняних дослідників найбільший внесок у розробку проблеми психологічного захисту вніс Ф.В. Бассін, який розглядає психологічний захист, як найважливішу форму реагування свідомості індивіда на психічну травму [1].

В основі сучасних уявлень про механізми психологічного захисту домінують пізнавальні теорії Х. Гжеголовської. Автор вважає, що в основі захисної діяльності, спрямованої на зниження тривоги або підвищення самооцінки, лежить захист «Я» за допомогою спотворення процесу відбору і перетворення інформації [3].

Подібну позицію займає О. Чумакова, яка трактує захисні механізми як вироблені в онтогенезі стратегії несвідомого викривлення афективних і когнітивних аспектів тих ситуацій, які несуть загрозу сформованій картини світу [6].

В доповнення Д. Тітаренко зазначає, що психологічний захист спрямований на мінімізацію негативних переживань, пов'язаних з конфліктами, які ставлять під загрозу цілісність особистості. Подібні конфлікти можуть провокуватися як суперечливими установками в самій особистості, так і неузгодженістю зовнішньої інформації та сформованого в особистості образу світу та образу «Я» [5].

Підтримує автора і В. Ташликов, розглядаючи психологічний захист як механізм адаптивної перебудови сприйняття й оцінки, що виступає у випадках, коли особистість не може адекватно оцінити почуття занепокоєння, викликане внутрішнім або зовнішнім конфліктом, і не може впоратися зі стресом [2].

Таким чином, можна узагальнити, що більшість дослідників сходяться на думці про те, що психологічний захист – це реакція на психічну травму, яка спрямована на зниження напруги, тривоги та на мінімізацію негативних переживань.

Спробу класифікації захисних механізмів реалізував Н. Мак-Вільямс. Він розділив захисні механізми на два рівні за мірою їх «примітивності», тобто в залежності від того, наскільки відчутно і сильно їх застосування перешкоджає людині адекватно сприймати реальність: первинні та вторинні захисні механізми. Особливістю примітивних захисних механізмів є їх автоматичний характер (миттєве «ввімкнення») і відсутність зв'язку з принципом реальності. Вони працюють на рівні первинного процесу, не допускаючи у свідомість матеріал, проти якого вони спрямовані. Вторинні захисти характеризуються більш специфічною дією (спрямовані тільки на почуття або на конкретні аспекти сприйняття і переживань) та обов'язковою участю мислення. Вони менше спотворюють реальність, більш адаптивні та розпізнавані за наявності раціональних і раціоналізуючих компонентів [4].

Сучасне суспільство характеризується низьким рівнем правової культури молоді. Як наслідок, зростає кількість підлітків, схильних до девіантної поведінки. Підлітки-девіанти характеризуються поведінкою, яка включає систему вчинків, що відхиляються від прийнятих у суспільстві правових і моральних норм, які проявляються у вигляді незбалансованості психічних процесів, неадаптивності, порушенні процесу соціалізації.

Згідно дослідження І. Ярмаш, до основних захисних поведінкових реакцій підлітків-девіантів відносять: відмову (пасивний протест), опозицію (активний протест), імітацію, компенсацію, емансипацію. Поведінкові реакції носять експресивний характер, доступні зовнішньому спостереженню і реєстрації. З подальшим формуванням особистості підлітка з'являються більш зрілі психологічні захисні механізми, в реалізації яких беруть участь психічні функції від сприйняття та емоцій до пам'яті і мислення, а саме: заперечення, витіснення, подавлення, заміщення, раціоналізація, регресія, реактивне утворення. Вони дозволяють підліткові адаптуватися до середовища не за рахунок змін зовнішнього світу, а через внутрішні зміни – трансформації світу та образу свого «Я». Однак вибір психологічних захистів частіше пов'язаний з адаптивними здібностями підлітка, які визначають можливість адаптивної регуляції психічного стану [7].

Отже, в основі механізмів психологічного захисту лежить потреба утвердити себе в очах навколишніх, а також потреба в самоствердженні у своїх очах, потреба в позитивному образі «Я».

Список використаних джерел

1. Бассин Ф. В. О силе Я и психологической защите/ Бассин Ф. В. // Вопросы философии. – 1969. – №2. – С. 118-126.

2. Журбин В. И. Понятие психологической защиты в концепциях З. Фрейда и К. Роджерса [Электронный ресурс] / В. И. Журбин. – Вопросы психологии. – 1990. – №4. – С. 14–23.
3. Карвасарский Б.Д. Психотерапевтическая энциклопедия / Б.Д.Карвасарский. – СПб. : «Питер», 1999. – 752 с.
4. Мак-Вильямс Н. Психоаналитическая диагностика: Понимание с-ры личности в клиническом процессе / Н. Мак-Вильямс. – М., 1998. – 480 с.
5. Тігаренко Д. С. Захисні механізми психіки людини [Електронний ресурс] / Д. С. Тігаренко // Проблеми екстремальної та кризової психології – Вип. 6. – Харків, 2009. – Режим доступу : <http://nuczu.edu.ua/sciencearchive>
6. Чумакова Е. В. Психологическая защита личности в системе детско-родительского взаимодействия – Диссертация на соискательство ученой степени кандидата психологических наук: 19.00.11 / Е. В. Чумакова; Санкт-Петербург, – СПбГУ, – 1998, – 200 с.
7. Ярмиш І.О. Психологічні механізми адаптації підлітків з кримінальною поведінкою в умовах примусової ізоляції: Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.06 / І.О. Ярмиш; МВС України. Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2003. – 20 с.

УДК 159.922.8:159.955.4

**ДОСЛІДЖЕННЯ І РОЗВИТОК РЕФЛЕКСІЇ У ЮНАЦЬКОМУ
ВІЦІ**

Тарадайник Дарія, здобувач ОС «бакалавр», РДГУ

Керівник: Сторож О.В., кандидат психологічних наук, доцент

Безперервна низка подій ХХ і ХХІ століть поставила людей в умови, коли стрес став характерним станом сучасної людини й гостро постала проблема вирішення цього стану. Розвиток інформаційних технологій, прискорення темпу життя, поява нових вимог на ринку праці в чітких конкурентних умовах, зростання глобалізації різних сфер економіки і соціального життя призвели до виникнення важких життєвих проблем. Усі ці умови життєдіяльності, вимагають від людини вміння самостійно створювати програму власних дій, моделювати ситуації, контролювати свої вчинки, рефлексувати [1].

Особливого значення рефлексія набуває за життєвих умов. Реалії сучасності часто стають причиною стресу, тому пріоритетним виявляється

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Структурний аналіз кар'єрного самовизначення особистості майбутнього психолога	4
Артемова О. Динаміка ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів у процесі професійного навчання.....	6
Базилюк О. Творчий потенціал особистості як передумова її професійної самореалізації	8
Бігун Л. Психологічні особливості формування лідерських якостей у майбутніх психологів	11
Блищик Ю. Психологічні особливості адаптації до шкільного навчання людей з обмеженими можливостями	12
Болюх Т. Формування професійної ідентичності в студентському віці	15
Валага О. Формування Я-образу крізь призму професійної спрямованості у старшокласників	17
Воронко В. Дослідження і корекція перфекціонізму серед студентства	19
Гесаль О. Самоповага як чинник академічної успішності старшокласника	22
Главінська Е.С. Малюнок терапія як ефективний метод подолання агресивності молодших школярів	24
Гойко Я. Переживання як критерій об'єктивації емоційної сфери особистості	25
Головенко А. Психологічна готовність молоді до шлюбу	27
Голубчикова М. Психологічні аспекти сексуальності сучасної молоді	29
Гордійчук К. Експериментальне дослідження психологічних особливостей особистісно-професійного становлення старшокласників	31
Джеджера О. Індивідуальні особливості емоційного переживання студентами екзаменаційного стресу	33
Дідус Т. Феномен смисложиттєвих орієнтацій особистості	35
Євтушок Б. Використання казкотерапії у психологічній допомозі дітям, які переживають горе	38
Забегаліна Д. Основні психологічні детермінанти й чинники виникнення та розвитку тривожності і страху у підлітковому віці	40
Загуляєва В. Особливості міжособистісних взаємин з ровесниками у підлітковому віці	43
Зайцева О. Відмінності у структурі мотивації вибору професії мешканців міст і сіл	44
Зайченко І. Роль комунікативних здібностей у процесі формування особистості старшокласників	47
Зелена І. Соціальна адаптація військовослужбовців та їх сімей	49

Каламбет А. Інклюзивна свідомість людей в сучасному суспільстві	52
Капуцьян Я. Комунікативний вплив ЗМІ як чинник зміни особистісних настановлень	54
Кобзар З. Фактори розвитку агресивності у студентів	56
Ковальчук М. Психологічні особливості самооцінки у студентів	58
Комарніцька О. Психологічні особливості відповідальності у юнацькому віці	56
Корчак А. Психологічні особливості психосоматичних проявів особистості в умовах емоційної напруги	62
Крук С. Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці	65
Кужель Н. Корекція аутичного поведінкового спектру проявів методами арт-терапії у дітей з особливими потребами	67
Лавренчук К. Самооцінка як психологічний феномен	69
Максимчук І. Особливості каузальної атрибуції в ситуації міжособистісного конфлікту (на матеріалі дослідження старшокласників)	71
Мартинюк А. Діагностика емоційного стану старшокласників перед ЗНО	73
Мартинюк Т. Дослідження і корекція фрустраційних станів у студентів	75
Мельник А. Індивідуально-стильові чинники переваг у застосуванні способів психологічного захисту	78
Мельник І. Вплив емоційних станів страху на особистість студентів	81
Миколайчук Ю. Основні аспекти вивчення емпатії у психологічній науці	84
Миркун Н. Вікові особливості точності та адекватності міжособистісного сприймання	86
Мислінчук Ю. Психоаналіз чинників формування низької самооцінки у юнацькому віці	89
Михайлова І. Дослідження психологічних особливостей динаміки впливу самосвідомості на ставлення особистості до себе та соціуму	91
Михайлова Т. Індивідуально-психологічні чинники агресивності молодших школярів	94
Новорок А. Психологічні особливості дослідження емоційно-вольових якостей молодшого школяра	96
Остапчук К. Психологічні особливості самооцінки у підлітків	98
Остігова А. Вікові особливості змісту стереотипів соціального сприймання	101
Павлусь В. Психологічні особливості ціннісно-мотиваційної сфери в юнацькому віці	103
Петренко А. Дослідження і корекція конфліктної поведінки серед студентів	105

Петрова-Ніколайчук О. Особливості прийняття рішень старшокласниками в ситуаціях морального вибору	108
Покотило Б. Психологічний супровід інклюзивних дітей	110
Пошковська А. Психологічні особливості креативного мислення молодших школярів	112
Романюк О. Розвиток емпатії практичних психологів в процесі професійного становлення	114
Савуляк В. Групове фокусоване інтерв'ю у контексті практичної підготовки майбутніх психологів	118
Савуляк В. Копінг-стратегії студентської молоді: особливості, шляхи корекції	119
Семенюк О. Психологічні особливості формування мотиваційного компонента моделі підготовки юнаків до трудової діяльності	121
Синчук Т. Психологічні чинники соціально-психологічної адаптації студентів-психологів	122
Сімчук А. Подолання невпевненості в стресових ситуаціях	124
Скалка І. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери сучасних підлітків	126
Слабецька Д. Психологічні чинники конфліктів у студентській академічній групі	128
Сочинська Р. Психологічний зміст та структура творчого потенціалу особистості	130
Сукнацька А. Психологічні детермінанти подолання почуття самотності в юнацькому віці	133
Сульжук Т. Захисні механізми психіки у підлітків з девіантною поведінкою	135
Тарадайник Д. Дослідження і розвиток рефлексії у юнацькому віці	138
Хомич В. Фактори формування соціально-психологічного клімату в студентській групі	141
Хомік Т. Теоретичні аспекти проблеми формування стресостійкості юнаків	142
Хрипонюк І. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	144
Чалайдюк К. Готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: теоретичний аналіз проблеми	146
Чмуневич Н. Особливості розуміння феномену свободи в підлітковому та юнацькому віці	148
Шатковська О. Вплив гендерних стереотипів на особливості спілкування сучасної молоді	151

Шахрайчук І. Феномен поняття «ціннісні орієнтації» у психологічній науці 152

Шевлюк В. Психологічні особливості переживання почуття самотності у юнацькому віці 154

Шевчук О. Психологічні особливості прояву сором'язливості у юнацькому віці 157

Шоха Т. Особливості розвитку мотиваційної сфери молодших школярів 160

Шумак Ю. Особливості міжособистісної взаємодії в групах дітей з особливими потребами 162

Якимчук М. Психологічні аспекти прийняття рішень при виборі майбутньої професії студентів-психологів 163

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 13

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 2.06.2019 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 9,7. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету